

INTER EDUCATION

&

GLOBAL STUDY

INSPIRATION FOR
THE
MODERN
RESEARCHER

2025
VOL.3. №6(1)

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal
Научно-теоретический и
методический журнал
Scientific-theoretical and
methodological journal

2992-9024

ISSN

2025. VOLUME 3

ISSUE 6(1)

ISSN 2992-9024

INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal
2025-yil,6(1)-son

BUXORO – 2025

INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

UZB

Muassis: Buxoro davlat pedagogika instituti Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2023-yil 08 avgust №-111889-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan Bosh muharrir: Yadgarov Nodir Djalolovich, pedagogika fanlari doktori, professor Jamoatchilik kengashi raisi: Ma'murov Bahodir Baxshulloyevich, pedagogika fanlari doktori, professor, Buxoro davlat pedagogika instituti rektori Jurnal O'zbekiston Respublikasi OAK Rayosatining 2024 yil 31- yanvardagi 350-son qaroriga asosan pedagogika, psixologiya, san'atshunoslik fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxati" ga kiritilgan Jurnal 2023 yilda tashkil etilgan, o'zbek, rus va ingliz tillarida nashr etiladi «INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY» ilmiy-metodik jurnalidan ko'chirib bosish tahririyatning roziligi bilan amalgam oshiriladi Tahririyat manzili: 200100, O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Namozgoh ko'chasi 24-uy, E-mail: pedagogicalperspective2023@gmail.com Tel: +998(97) 300-34-00 Jurnal sayti: intereduglobalstudy.com Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir	TAHRIR HAY'ATI: Dr. Ihsan Taktash, professor, Yildirim Boyazit nomidagi Anqara universiteti, Turkiya. Tanirberganov Medeubek Jumataevich, pedagogika fanlari doktori, professor, Qozog'iston Pedagogika fanlari Akademiyasining akademigi, M. Auyezov Janubiy Qozog'iston Universiteti, Qozog'iston Baydabekov Auez Kenesbekovich, t.f.d., professor, L.N. Gumilyov nomidagi Yevroosiyo milliy universiteti, Qozog'iston Chernikova Svetlana Mixaylovna, pedagogika fanlari doktori, professor, I.S. Turgenev nomidagi Oryol davlat universiteti, Rossiya Tajixodjayev Zokirxo'ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor, O'zbekiston Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor, Buxoro davlat universiteti, O'zbekiston Sharif Ramazanovich Baratov, psixologiya fanlari doktori, professor, Buxoro xorijiy tillar va psixologiya instituti, O'zbekiston Nazarov Akmal Mardonovich, psixologiya fanlari doktori (Dsc), professor, Buxoro davlat universiteti, O'zbekiston Jabborov Xazrat Xusenovich, psixologiya fanlari doktori (Dsc), dotsent, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, O'zbekiston Boymudorova Gulzoda Toshtemirovna, pedagogika fanlari doktori, professor, Buxoro davlat pedagogika instituti, O'zbekiston Saidova Mohinur Jonpo'latovna, pedagogika fanlari doktori (Dsc), professor, Buxoro davlat pedagogika instituti, O'zbekiston Qo'ldoshev Rustambek Avezmurodovich, pedagogika fanlari doktori (Dsc), dotsent, Buxoro davlat pedagogika instituti, O'zbekiston Kamolov Iftixor Baxtiyorovich pedagogika fanlari doktori (Dsc), professor, Qarsi davlat universiteti, O'zbekiston Ochilov Farxod Egamberdiyevich, texnika fanlari nomzodi, professor, Qarshi davlat universiteti, O'zbekiston Shovdirov Sunnat Aslanovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Navoiy davlat pedagogika instituti, O'zbekiston Mas'ul kotib: Mamurova Dilfuza Islomovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat pedagogika instituti, O'zbekiston Texnik muxarrir: Davronov Ismoil Ergashevich, dotsent, Buxoro davlat pedagogika instituti, O'zbekiston
--	---

INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY

Научно-теоретический и методический журнал

RU

Учредитель: Бухарский государственный педагогический институт Журнал зарегистрирован Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан свидетельством №111889 от 08 августа 2023 года. Главный редактор: Ядгаров Нодир Джалолович, доктор педагогических наук, профессор Председатель Общественного совета: Мамуров Баходир Бахшуллоевич, доктор педагогических наук, профессор, ректор Бухарского государственного педагогического института Журнал включен в список национальных изданий, рекомендованных для публикации основных научных результатов диссертаций кандидатов на соискание ученой степени доктора философии (PhD), доктора наук (DSc). Согласно решению Президиума ВАК РУз от 31 января 2024 г. №350. По направлению педагогики, психологии и искусствоведение Журнал был основан в 2023 году и выпускается на узбекском, русском и английском языках Использование научно-методического журнала «INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY» с согласия редакции Адрес редакции: ул. Намозгох 24, г. Бухара, Республика Узбекистан, 200100, E-mail: pedagogicalperspective2023@gmail.com Tel: +998(97) 300-34-00 Сайт журнала: intereduglobalstudy.com За достоверность информации, представленных в статье ответственность, несет автор	РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ: Dr.Ихсан Токташ, профессор, Анкаринский университет имени Йылдырыма Баязыта, Турция Танирбергенов Медеубек Жуматаевич, доктор педагогических наук, профессор, академик Академии педагогических наук Казахстана, Южно-Казахстанский университет им.М. Ауэзова, Казахстан Байдабеков Аюезу Кенесбекович, д.т.н., профессор, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Казахстан Черникова Светлана Михайловна, доктор педагогических наук, профессор, Орловский государственный университет им. И.С.Тургенева, Россия. Таджиджаев Зокирходжа Абдусатторович, доктор технических наук, профессор, Узбекистан Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор, Бухарский государственный университет, Узбекистан Шариф Рамазанович Баратов, доктор психологических наук, профессор, Бухарский институт иностранных языков и психологии, Узбекистан Назаров Акмал Мардонович, доктор психологических наук, профессор, Бухарский государственный университет, Узбекистан Жаббаров Хазрат Хусенович, доктор психологических наук, доцент, Ташкентский государственный университет востоковедения, Узбекистан Боймудорова Гулзода Тоштемировна, доктор педагогических наук, профессор, Бухарский государственный педагогический институт, Узбекистан Саидова Мохинур Жонпулатовна, доктор педагогических наук, профессор, Бухарский государственный педагогический институт, Узбекистан Кулдошев Рустамбек Авезмуродович, доктор педагогических наук, доцент, Бухарский государственный педагогический институт, Узбекистан Камолов Ифтихор Бахтиёрвич, доктор педагогических наук, профессор. Каршинский государственный университет, Узбекистан Очилов Фарход Эгамбердиевич, кандидат технических наук, профессор, Каршинский государственный университет, Узбекистан Шовдиров Суннат Асланович, доктор философии педагогических наук (PhD), доцент, Навоийский государственный педагогический институт, Узбекистан Ответственный редактор: Мамурова Дилфуза Исломовна, доктор философии педагогических наук (PhD), доцент, Бухарский государственный педагогический институт, Узбекистан Технический редактор: Давронов Исмоил Эргашевич, доцент, Бухарский государственный педагогический институт, Узбекистан
--	--

INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY

Scientific theoretical and methodical journal

ENG

Founder: Bukhara State Pedagogical Institute The journal was registered by the Agency of Information and Mass Communications under the Administration of the President of the Republic of Uzbekistan with certificate No. 111889 dated August 08, 2023 Editor-in-Chief: Yadgarov Nodir Djalolovich, doctor of pedagogical sciences (DSc), professor Chairman of the Public Council: Mamurov Bakhodir Bakhshuloevich, doctor of pedagogical sciences (DSc), professor, Rector of the Bukhara State Pedagogical Institute The journal is included in the list of national publications recommended for publishing the main scientific results of dissertations of candidates for the degree of Doctor of Philosophy (PhD), Doctor of Science (DSc). According to the decision of the Presidium of the Supreme (Higher) Attestation Commission of the Republic of Uzbekistan dated January 31, 2024 No. 350. In the direction of pedagogy, psychology and art science The journal was founded in 2023 and is published in Uzbek, Russian and English. Use of the scientific and methodological journal «INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY» with the consent of the editorial board Editorial address: st. Namozgokh 24, Bukhara, Republic of Uzbekistan, 200100, Email: pedagogicalperspective2023@gmail.com Tel: +998(97) 300-34-00 Website of the journal: intereduglobalstudy.com The information presented in the article are the responsibility of the author for reliability	EDITORIAL TEAM: Dr. Ihsan Toktash, professor, Ankara Yildirim Beyazit University, Turkey Medeubek J. Tanirbergenov, doctor of pedagogical sciences, professor, Academician of the Academy of Pedagogical Sciences of Kazakhstan, M. Auezov South Kazakhstan University, Kazakhstan Auyez Baidabekov, Dr.tech.s., professor, L.N. Gumilev Eurasian National University, Kazakhstan. Svetlana M. Chernikova, doctor of pedagogical sciences, professor I.S. Turgenev, Oryol State University, Russia Zokirxo'ja A. Tadjixodjayev, doctor of technical sciences, professor, Uzbekistan. Shirinboy Sh. Olimov, doctor of pedagogical sciences, professor, Bukhara State University, Uzbekistan Sharif R. Baratov, doctor of psychological sciences, professor, Bukhara Institute of Foreign Languages and Psychology, Uzbekistan Nazarov M. Akmal, doctor of psychological sciences, professor, Bukhara State University, Uzbekistan Jabbartov Kh. Khazrat, doctor of psychological sciences (DSc), associate professor, Tashkent State University of Oriental Studies, Uzbekistan Gulzoda T. Boymudorova, doctor of pedagogical sciences (DSc), professor, Bukhara state pedagogical institute, Uzbekistan Mokhinur J. Saidova, doctor of pedagogical sciences (DSc), professor, Bukhara state pedagogical institute, Uzbekistan Rustamdek A. Kuldoshev, doctor of pedagogical sciences (DSc), associate professor, Bukhara state pedagogical institute, Uzbekistan Iftixor B. Kamolov, doctor of pedagogical sciences (DSc), professor, Qarshi State University, Uzbekistan. Farxod E. Ochilov, doctor of philosophy of technical sciences (PhD), professor, Qarshi State University, Uzbekistan Sunnat A. Shovdirov, doctor of philosophy of pedagogical sciences (PhD), Navoi State Pedagogical Instituti, Uzbekistan Managing editor: Dilfuza I. Mamurova, doctor of philosophy of pedagogical sciences (PhD), associate professor. Bukhara state pedagogical institute, Uzbekistan. Technical editor: Ismoil E. Davronov, doctor of philosophy of pedagogical sciences (PhD), associate professor. Bukhara state pedagogical institute, Uzbekistan
--	--

INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

UZB

13.00.00 – Pedagogika fanlari		
I.X. Abdullayev.	Xorijiy va mahalliy tadqiqotlarda axborot xavfsizligini ta'minlash muammolari.	15-23
M.O. Abdullayeva.	O'quvchilarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishda kasb-hunarga yo'naltirish, mehnat tarbiyasi va zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati.	24-32
A.A. Abdulxayev.	Bo'lajak o'qituvchilarda ko'p madaniyatli kommunikatsiya kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.	33-39
A.B. Amangeldieyv.	Shifoxonada uzoq muddatli davolanayotgan bolalar uchun ta'limiy muhitni yaratishning o'ziga xos xususiyatlari.	40-49
D.R. Rahmonova.	Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarida konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishning xorijiy tajribasi.	50-56
B. Kurbonova.	Umumta'lim maktablari 10-11-sinflari o'quvchilarida "essay" yozish ko'nikmalarini rivojlantirish.	57-64
N.A. Beketov.	Ta'lim sifatini boshqarish va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni.	65-70
G.O. Bobomurodova.	Dunyo lingvistikasida antroposentrik paradigmaning mezonlari.	71-83
A. S. Butunbayev, M. X. Gulyamova.	Tibbiy ingliz tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv va terminologik kompetensiyani rivojlantirish.	84-90
N.S. Duschanova.	Adabiy savodxonlikni tadqiq etishning metodologik muammolari.	91-101
O.M. Ergashev.	Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida real vaqt tizimlari fanining masofaviy o'qitish modeli.	102-112
S.B. Erkinova.	Kognitiv universal ta'lim faoliyati tushunchasi va uning texnologik ta'limdagi o'rni.	113-119
Sh. N. Eshpulatov, G.S. Pardayeva.	Zamonaviy maktabgacha ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda loyiha metodining xususiyatlari.	120-125
S.S. Evatov.	Oila va maktab hamkorligi asosida o'smir yoshidagi o'quvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning pedagogik texnologiyasi.	126-136
F.Sh. Alimov.	Raqamli ta'lim muhitida talabalarning kasbiy yozma nutq kompetensiyasining didaktik imkoniyatlarini baholash.	137-145
N.N. G'aybullayeva.	Universal ta'lim faoliyatlarining nazariy-metodologik asoslari.	146-156
S.H. Hasanova.	Ta'lim tizimida forsayt kompetentligining vujudga kelishi.	157-163

TA'LIM TIZIMIDA FORSAYT KOMPETENTLIGINING VUJUDGA KELISHI

© S.H. Hasanova¹✉

¹O'zbekiston Finlandiya pedagogika instituti, Samarqand, O'zbekiston

Аннотация

KIRISH: maqolada ta'lim tizimida, ayniqsa oliy ta'lim muassasalarida forsait kompetentligining shakllanish jarayoni, uning mazmuni, ahamiyati va ta'limdagi roli tahlil qilinadi.

MAQSAD: tadqiqotning asosiy maqsadi — forsait kompetentligini shakllantirish orqali raqobatbardosh, strategik fikrlovchi va kelajakka yo'naltirilgan mutaxassislarni tayyorlash imkoniyatlarini aniqlashdir.

MATERIALLAR VA METODLAR: tadqiqotda forsait texnologiyalari va metodlari, xususan, stsenariylar yaratish, vizioning, monitoring, prognozlash usullarining o'quv jarayoniga integratsiyasi, xorijiy tajribalar va ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR: tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, forsait kompetentligini rivojlantirish orqali talabalarning innovatsion fikrlash ko'nikmalari, kelajakni strategik baholash qobiliyati hamda o'zgaruvchan sharoitlarga moslashuvchanligi sezilarli darajada oshadi.

XULOSA: forsait kompetentligining ta'lim jarayoniga integratsiyasi raqamli transformatsiya va global o'zgarishlar sharoitida ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, forsait kompetentligi, strategik fikrlash, pedagogik texnologiyalar, kelajakni prognozlash, oliy ta'lim, innovatsion yondashuv, rivojlanish istiqbollari, foresight metodlari, kompetensiyaga asoslangan ta'lim.

Iqtibos uchun: Hasanova S. H. Ta'lim tizimida forsait kompetentligining vujudga kelishi. // Inter education & global study. 2025. Vol.3 №6(1). B.157–163.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ ФОРСАЙТ-КОМПЕТЕНТНОСТИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

© С.Х. Хасанова¹✉

¹ Узбекско-Финский педагогический институт, Самарканд, Узбекистан

Аннотация

ВВЕДЕНИЕ: в статье рассматривается процесс формирования форсайт-компетенции в системе образования, особенно в контексте высшего образования, её содержание, значение и роль в подготовке современных специалистов.

ЦЕЛЬ: основная цель исследования — выявить возможности формирования форсайт-компетенции как важного условия подготовки стратегически мыслящих и конкурентоспособных профессионалов, способных адаптироваться к будущим изменениям.

МАТЕРИАЛЫ И МЕТОДЫ: в исследовании проведён анализ методик и технологий форсайта — сценарного моделирования, визионерства, мониторинга и прогнозирования, а также рассмотрены способы их интеграции в образовательный процесс на основе международного опыта и научных источников.

ОБСУЖДЕНИЕ И РЕЗУЛЬТАТЫ: результаты показали, что развитие форсайт-компетенции способствует формированию у студентов инновационного мышления, способности к стратегическому анализу и гибкости в условиях изменяющегося мира.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: интеграция форсайт-компетенции в образовательную среду является важным фактором повышения качества образования в условиях цифровой трансформации и глобальной нестабильности.

Ключевые слова: система образования, форсайт-компетенция, стратегическое мышление, педагогические технологии, прогнозирование будущего, высшее образование, инновационный подход, перспективы развития, методы форсайта, компетентностное образование.

Для цитирования: Хасанова С.Х. Возникновение Форсайт-компетентности в системе образования.// Inter education & global study.2025. Vol.3 №6(1). С.157–163.

THE EMERGENCE OF FORESIGHT COMPETENCE IN THE EDUCATION SYSTEM

© Sumanbar H. Hasanova¹✉

¹ Uzbek-Finnish Pedagogical Institute, Samarkand, Uzbekistan

Annotation

INTRODUCTION: this article explores the emergence of foresight competence in the education system, particularly in higher education, analyzing its essence, importance, and role in modern professional training.

AIM: The main aim of the study is to determine how the development of foresight competence can contribute to preparing competitive, strategically thinking, and future-oriented professionals.

MATERIALS AND METHODS: the study involves the analysis of foresight technologies and methods—such as scenario planning, visioning, monitoring, and forecasting—and how these can be integrated into the educational process, based on international practices and scholarly sources.

DISCUSSION AND RESULTS: findings indicate that the development of foresight competence enhances students' innovative thinking, strategic assessment abilities, and adaptability to future transformations.

CONCLUSION: integrating foresight competence into educational processes is a critical component for improving the quality of education amidst digital transformation and global challenges.

Keywords: education system, foresight competence, strategic thinking, pedagogical technologies, future forecasting, higher education, innovative approach, development prospects, foresight methods, competency-based education.

For citation: Sumanbar H. Hasanova. (2025) 'The emergence of Foresight competence in the education system', Inter education & global study, vol.3 (6(1)), pp.157–163. (In Uzbek).

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng qamrovli ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning istiqboli ta'lim tizimiga bog'liq holda rivojlanadi. Ta'lim sohasidagi yo'lga qo'yilayotgan xalqaro hamkorlik o'z samarasini bermoqda, Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev tomonidan ta'lim tizimini yanada rivojlantirish va zamon talabiga moslash borasidagi kelajak strategiyasi aniq belgilab berilgan. Ta'lim sifatini oshirishning asosiy omillaridan dunyodagi yetakchi oliy ta'lim muassasalari tajribalariga asoslangan holda eng zamonaviy texnologiyalarni tadbiq etish hisoblanadi.

Ilmiy, ishbilarmonlik va siyosiy doiralarda "Forsayt" tushunchasi tobora keng tarqalmoqda. Dunyoning iqtisodiy jihatdan rivojlangan aksariyat mamlakatlari kelajakni nafaqat bashorat qilish, balki uni "Forsayt" kabi vosita yordamida dastlab texnologik sohada, keyin esa ijtimoiy, iqtisodiy, ekologik va siyosiy sohalarda faol shakllantirish zarurligini tan oldi.

Bugungi kun sharoitida har bir davlat eng istiqbolli yo'nalishlarda o'zining yetakchi o'rinlarini saqlab qolish uchun o'zining ilmiy-texnikaviy va innovatsion rivojlanishining ustuvor yo'nalishlarini belgilashga majbur.

Global raqobatning kuchayishi aksariyat mahsulotlarning hayot aylanishini qisqartirmoqda. Bu alohida mamlakatlar hukumatlarini va yirik transmilliy kompaniyalar rahbarlarini birinchi navbatda innovatsion mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqish va joriy etish orqali o'zlarining raqobatdosh ustunliklarini rivojlantirishga majbur qilmoqda.

Fan va texnikani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilovchi maxsus dasturlar ishlab chiqilmoqda.

Texnologiya sifatida prognoz 1950-yillarda ildiz otgan. Sovet Ittifoqida, prognozning ushbu eng yangi texnologiyasining elementlari mudofaa sanoatida foydalanilgan. U AQShda AQSH hukumati va mudofaa sanoati manfaatlarini yo'lida strategik tadqiqotlar olib boradigan RAND korporatsiyasi (Research and Development) tomonidan ixtiro qilingan deb aytiladi.

1980-yillarning boshida AQShda "tanqidiy texnologiyalar"ni rivojlantirish bo'yicha milliy loyiha ishga tushirildi. 1980-yillarning oxirida Yevropa Komissiyasida Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlar tomonidan Forsaytdan foydalanishni muvofiqlashtirish uchun mas'ul bo'lgan maxsus bo'lim va Yevropa Iqtisodiy Hamjamiyatining instituti sifatida

Sevilyadagi Texnologik Forsayt maxsus instituti tashkil etildi, u Forsaytni uslubiy va uslubiy ta'minlash masalalari bilan shug'ullanadi. 1990-yillarning o'rtalariga kelib, Yevropa (Yevropa Ittifoqidan tashqari), Osiyo va Lotin Amerikasining ko'plab mamlakatlari, jumladan, o'tish davri iqtisodiyotiga ega mamlakatlar innovatsion rivojlanishning ustuvor yo'nalishlarini izlashga qo'shildi.

Forsayt usuli butun dunyoda 30 yildan ko'proq vaqt davomida qo'llanilmoqda va shu vaqt ichida u butun texnologik sohalar uchun "mas'ul" yirik korporatsiyalarda ham, davlat boshqaruvi, ilm-fan va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish sohasida ham kelajakni shakllantirish strategiyalarini aniqlashning kuchli vositasiga aylandi. 1990-yillarning boshidan boshlab ko'pgina rivojlangan mamlakatlar, masalan, Buyuk Britaniya, Germaniya, Fransiya, Niderlandiya, Avstriya va boshqalar texnologik prognoz dasturlarini ishga tushirdilar. Janubiy Koreya va Hindiston ham xuddi shunday dasturlarni ishga tushirgan. Har bir mamlakat siyosiy va iqtisodiy muhitning o'ziga xos xususiyatlariga, shuningdek, texnologik rivojlanish darajasiga qarab turli xil kutishlarga ega. Turli mamlakatlarda bashoratli yondashuvdan kutilayotgan samaralarga turlicha urg'u beriladi: iqtisodiyot va jamiyat hayotidagi texnologik ta'sirlar, marketing, sanoat va telekommunikatsiyalar, atrof-muhit va barqaror rivojlanish, yangi texnologiyalarni yaratish imkoniyati va texnologik yutuq. Qoida tariqasida, texnologik prognozlar davlatni rivojlantirish bo'yicha ilgari ishlab chiqilgan maqsadlar va ko'rsatmalarga asoslanadi.

Hududlar bo'yicha forsayt metodologiyasining asosiy yutuqlariga to'xtaladigan bo'lsak, Evropa ittifoqida turli darajadagi bir necha yuzlab bashoratlar bajarildi (xususan, texnologik rivojlanish bo'yicha yo'l xaritalarini yaratish, energetika, nanotexnologiya, bio va tibbiyot, robototexnika va boshqalar).

Germaniyada 1991 yildan beri ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning ustuvor yo'nalishlari usullari: adabiyot tahlili, kelajakka oid seminarlar, stsenariy rejalashtirish.

Koreyada texnologik rivojlanishning dastlabki prognozlari - 1990-yillarning o'rtalariga to'g'ri kelsa, birinchi yo'l xaritalari - 2000-yillarning boshlari.

"Koreya-2030" (2003-2004 yillarda) fan, sog'liqni saqlash, transport va boshqalar, yetakchi texnologiya kompaniyalarida maxsus forsayt bo'limlari (Samsung, LG) hamda vazirlik va idoralarda strategik "kelajak boshqarmalari"ni tashkil etilgan.

Janubiy Afrikada Mont Fleur stsenariylari (1992)-Janubiy Afrika-2002 qiyofasi aparteididan keyingi davrda murosas topishga imkon berdi (1994 yilda teng huquqli birinchi saylovlarga hissa qo'shgan). Prognoz milliy fan-texnika siyosatining vositalaridan biri sifatida (faqat 1990-yillar oxirida qo'llanilgan) - ustuvor yo'nalishlarni tanlashga yordam bermadi, balki ilmiy hamjamiyatni integratsiyalashuviga yordam berdi.

Xorijiy mamlakatlarda Forsayt texnologiyasi 30 yil avval yaratilgan va biznesda ham, davlat boshqaruvida ham faol foydalanilmoqda. An'anaga ko'ra, turli xil bashorat usullari "kelajakdagi tadqiqotlar" va kelajakdagi strategiyalarni qurishning bir qismi hisoblanadi. Hayotiy strategiyalarni qurish qobiliyati nafaqat odamlarning, balki ko'plab hayvonlarning ajralmas xususiyatidir, ammo kelajakning umumiy guruh qiyofasiga

asoslangan muvofiq lashtirilgan kollektiv faoliyat strategiyasini ongli ravishda ishlab chiqish faqat insoniy qobiliyatdir. Strategik fikrlash, strategiya bo'yicha qarorlar qabul qilish va ushbu qarorlarni amalga oshirish kelajak bilan ishlashning uchta asosiy bosqichidir. Prognoz - bu "strategik fikrlash" va kamroq darajada tuzilgan strategiya asosida qarorlar qabul qilish bilan bog'liq bo'lgan usul. Usul sifatida prognozning ma'nosi, tashkilot yoki faoliyat sohasining mavjud strategik imkoniyatlarini idrok etishni kengaytirishdir.

Har qanday forsait usulning asosiy metodologiyasi faoliyatning to'rt darajasini belgilaydi:

taqdim etish (kartalar bilan ishlash, ishtirokchilarning bayonotlari, moderatsiya);

kelajak (prognoz usullari, istiqbollar bilan ishlash va boshqalar);

rejalashtirish (strategik tahlil, ustuvorliklarni aniqlash);

tarmoq (muloqot va ishtirokni yaratishga qaratilgan vositalar).

Forsaitning asosiy prinsiplari:

kelajak qilingan sa'y-harakatlarga bog'liq, uni yaratish mumkin;

kelajak o'zgaruvchan - u o'tmishdan kelib chiqmaydi, lekin ishtirokchilar va manfaatdor tomonlarning qarorlariga bog'liq.

biz bashorat qilishimiz mumkin bo'lgan sohalar mavjud, ammo umuman kelajakni oldindan aytib bo'lmaydi, chunki biz uni ko'rishni xohlaymiz.

Yevgeniy Kuznesov fikrlarida Forsait jarayoni ob'ektivlashtirish va ma'lum bir hodisaga olib keladigan loyihalar va hodisalarni xaritaga kiritishni o'z ichiga oladi. Ba'zi hodisalar alohida ishtirokchilar tomonidan o'zlarining shaxsiy maqsadlari yoki mavzu sohasi uchun kerakli holatlar sifatida qabul qilinishi mumkin. Bunday holda, kerakli holatga olib keladigan tendentsiyalar va texnologik, formatli chiziqlar bo'yicha paydo bo'ladigan loyihalar va hodisalar, aslida, uni amalga oshirish bosqichlariga aylanadi.

RF (Rapid Forsight tezkor forsait) usulidan foydalangan holda prognoz seansining natijasi, boshqa prognozlash va rejalashtirish usullaridan farqli o'laroq, "kelajak xaritasi" - vizual jihatdan boy makon bo'lib, butun mavzuni, uning kelajagi qiyofasini, shuningdek, ma'lum bir istalgan va istalmagan holatlarga erishishning turli usullari va vositalarini, shuningdek, muayyan vaziyatni amalga oshirish ehtimoliga ta'sir qiluvchi omillarni ko'rish imkonini beradi. Kelajak xaritasi ishtirokchilar tomonidan osonlikcha maqsadga yo'naltirilgan "yo'l xaritasi" ga aylantirilishi mumkin - bu nafaqat umumiy kelajakning vizual tasviri, shu jumladan asosiy tendentsiyalar, texnologiyalarni rivojlantirish prognozi, voqealar, strategik vilkalar, balki qarorlar qabul qilish va muayyan ijtimoiy yoki texnologik harakatlar yoki loyihalarni boshlash uchun nuqtalar, qonunchilik chora-tadbirlari rejasi.

N.P. Tereshina, V.P. Tretyak, P.V. Metelkinlarning "Форсайт технологии" nomli darsligi Iqtisodiyot institutlarida "Marketing va prognoz" magistratura yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, Rossiya transport universitetining moliyasi, Rossiya transport tizimining ko'lamini, uning chuqurligi, ijtimoiy-iqtisodiy hayotga integratsiyalashuvi, jamiyatning iqtisodiy sur'atini ko'p jihatdan belgilaydi va mamlakatning strategik darajaga

erishish qobiliyati, barqaror rivojlanishi uchun mamlakat iqtisodiyotining ahamiyatini tushuntiradi.

Bundan tashqari, Forsayt kelajakni shakllantirishda faol ishtirok etishga imkon beruvchi eng yangi texnologiya, davom etayotgan o'zgarishlar jarayonida turli ishtirokchilarning turli xil alohida manfaatlarini muvofiqlashtirish va kelajakka qarashning eng muvaffaqiyatli usuli hisoblanadi.

Forsaytning deyarli barcha ma'lum bo'lgan ilmiy bashorat vositalaridan farqi shundaki, u nafaqat fuqarolik jamiyatining ko'plab manfaatdor qatlamlarini bashorat qilish manzarasini shakllantirishda ishtirok etishini nazarda tutadi, balki ishtirokchilarni o'zlari bashorat qilgan o'zgarishlarni amalga oshirish uchun faol choralar ko'rishga chaqiradi. Shu bilan birga, paydo bo'layotgan fuqarolik tashabbuslarining bunday muxlisi qandaydir kelishuv mavzusiga aylanishi maqsadga muvofiq deya ta'kidlashadi.

Forsayt – mazkur atama ingliz tilida (foresight - kelajakka nazar ma'nosini anglatadi. U innovatsiyani ilgari surish, strategik baholashni faollashtirish va ilmiy-tadqiqot ishlari bo'yicha uzoq kelajakka mo'ljallangan faoliyatni nazarda tutadi Forsayt – taniqli olimlar soha mutaxassislari guruhi rahbarlik qiladigan, ilmiy tadqiqotlarning muayyan sohasida erishilgan yutuqlari bilan ajralib turadigan, ilmiy-tadqiqot muammolari bo'yicha yutuqlarga erishgan, uzoq kelajakka mo'ljallangan hamkorlikdagi harakat kordinatsiyasi (FOREN Guede);

Tahlil natijalariga ko'ra Forsayt – har bir sohaning kelajagini tizimli tasavvur qilish va ilmiy bashoratlash va innovatsion rivojlantirish demakdir.

Uning ta'riflarini umumlashtirsak, faolprognoz, prognoz, iqtisod, fan, biznesdagi vaziyatlarni kelajakdagi rivojlanishini bashorat qilishdir. Aslida, bu kelgusi bir necha oy uchun ishonchli qisqa muddatli prognozlarga asoslanib, juda uzoq muddatli prognozlarni (5 yildan 50 yilgacha) tashkil etadi.

Demak, Forsayt ijtimoiy faoliyatning barcha jabhalarida: fan va texnologiyalar, iqtisodiyot, ijtimoiy munosabatlar, madaniyatning o'zgarishi va rivojlanishlarini hisobga olgan holda uzoq muddatli kelajakni shakllantirishning tizimli vositasidir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI | СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ | REFERENCES

1. Shomurotov, B.H. (2023) Formation of eco-foresight competence in future specialists. Innovative Development in Educational Activities, 2(17), 130–134.
2. Panfilov, A.N. & Panfilova, V.M. (2019) The Formation of Foresight Competence as a Factor in Improving the Quality of Teacher Training. ARPHA Proceedings 1: 681–691.
3. Ejdy et al. (2019) Foresight in Higher Education Institutions: Evidence from Poland. Foresight and STI Governance, 13(1).
4. Rakhimova, D.O. (2023) Advanced Technologies and Innovative Methods for Developing the Foresight Competence of Future Managers. Science and Innovation, 2(3).

5. E. Pérez, S., Saritas, O., Pook, K. & Warden, C. (2011) Ready for the future? Universities' capabilities to strategically manage their intellectual capital. *Foresight*, 13(2), 31–48.
6. Baškarada, S., Shrimpton, D. & Ng, S. (2016) Learning through foresight. *Foresight*, 18(4), 414–433.

MUALLIF HAQIDA MA'LUMOT [ИНФОРМАЦИЯ ОБ АВТОРЕ] [AUTHORS INFO]

✉ **Hasanova Sumanbar Hamroqulovna**, dotsent [**Хасанова Суманбар Хамракуловна**, преподаватель], [**Hasanova Sumanbar Hamroqulovna**, associate professor,]; manzil: Samarqand viloyati, Samarqand, Spitamen shoh ko'chasi, 166, [адрес: Самаркандская область, Самарканд, проспект Спитамен, 166], [address: Samarkand region, Samarkand, Spitamen Avenue, 166]

Учредитель: Бухарский государственный педагогический институт
Журнал зарегистрирован Агентством информации и массовых коммуникаций при
Администрации Президента Республики Узбекистан свидетельством №111889 от 08
августа 2023 года.

Журнал включен в список национальных изданий, рекомендованных для публикации основных научных результатов диссертаций кандидатов на соискание ученой степени доктора философии (PhD), доктора наук (DSc). Согласно решению Президиума ВАК РУз от 31 января 2024 г. №350. По направлению педагогики, искусствоведение и психологии <https://oak.uz/pages/4802>

Журнал был основан в 2023 году и выпускается в год 8 раз на узбекском, русском и английском языках. Он предназначен для ознакомления научного сообщества с результатами научных исследований соискателей ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в областях педагогики, психологии и искусствоведения. Журнал информирует о ключевых научных достижениях, проводимых в рамках приоритетных направлений исследований, касающихся актуальных вопросов развития науки. Также в нем рассматриваются новые перспективные проекты, технологии и идеи, связанные с образованием, воспитанием, инновациями, а также созданием благоприятной информационной среды для поддержки фундаментальных и прикладных исследований. Журнал также предлагает теоретические рекомендации по изучению, разработке и внедрению современных подходов к образованию. Материалы, опубликованные в журнале, предназначены для ведущих ученых и исследователей из Республики Узбекистан и других стран, и направлены на стимулирование дальнейших исследований, развитие науки и образования.

Ключевые слова журнала:

Теория и практика высшего педагогического образования; общая и специальная педагогика, психология и искусствоведение; педагогика и инновации, интеграция; система образования Узбекистана и зарубежных стран; образовательный процесс; мультикультурное и региональное образование; образование эпохи Возрождения, XXI веке; национальные и общечеловеческие ценности и ценности в сфере образования и воспитания; мониторинг качества образования; образовательные программы; государственные образовательные стандарты высшего, среднего и профессионального образования; образовательные технологии в системе подготовки педагогических кадров.

Идентификационный номер №-111889
Ответственный редактор: Мамурова Д.И.
30.06.2025

Founder: Bukhara State Pedagogical Institute

The journal is registered by the Agency of Information and Mass Communications under the Administration of the President of the Republic of Uzbekistan with certificate No. 111889 dated August 8, 2023.

The journal is included in the list of national publications recommended for publishing the main scientific results of dissertations of candidates for the degree of Doctor of Philosophy (PhD), Doctor of Science (DSc). According to the decision of the Presidium of the Supreme (Higher) Attestation Commission of the Republic of Uzbekistan dated January 31, 2024 No. 350. In the direction of pedagogy, art science and psychology <https://oak.uz/pages/4802>

The journal was founded in 2023 and is published 8 times a year in Uzbek, Russian and English. It is intended to familiarize the scientific community with the results of scientific research of applicants for the degrees of Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Sciences (DSc) in the fields of pedagogy, psychology and art history. The journal informs about key scientific achievements carried out within the framework of priority research areas related to topical issues of science development. It also examines new promising projects, technologies and ideas related to education, upbringing, innovation, as well as the creation of a favorable information environment to support fundamental and applied research. The journal also offers theoretical recommendations on the study, development and implementation of modern approaches to education. The materials published in the journal are intended for leading scientists and researchers from the Republic of Uzbekistan and other countries, and are aimed at stimulating further research, the development of science and education.

Key words of the journal:

Theory and practice of higher pedagogical education; general and special pedagogy, psychology and art criticism; pedagogy and innovation, integration; education system of Uzbekistan and foreign countries; educational process; multicultural and regional education; Renaissance education, XXI century; national and universal values and values in the field of education and upbringing; monitoring the quality of education; educational programs; state educational standards of higher, secondary and vocational education; educational technologies in the system of teacher training.

Identification number №-111889

Managing editor: Mamurova D.I.

30.06.2025

